

Список використаних джерел:

1. 51 eCommerce Statistics In 2025 (Global and U.S. Data). URL: https://www.sellerscommerce.com/blog/ecommerce-statistics/?utm_source=chatgpt.com.
2. Statista. (2024). Retail e-commerce sales worldwide from 2022 to 2028. URL: <https://www.statista.com/statistics/379046/worldwide-retail-e-commerce-sales/>.
3. PwC. (2025). Next in Consumer Markets: Creating Customer-Driven Growth. URL: <https://www.pwc.com/nextin>.
4. Wikipedia. (2025). E-commerce in China. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/E-commerce_in_China.
5. Wright A. (2024). Ethical AI in Retail: Consumer Privacy and Algorithmic Fairness. arXiv. URL: <https://arxiv.org/abs/2403.01221>.
6. McKinsey & Company. (2024). Phygital retail: The new frontier of consumer engagement. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/retail/our-insights>.
7. OECD. (2021). E-commerce during the COVID-19 pandemic. URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/e-commerce-in-the-time-of-covid-19-3a2b78e8/>.

УДК 331.5:004:339.3:37.091.3

*Сидоренко Д. І.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
(Науковий керівник: к.е.н., доцент Бугаєва М. В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ТРАНСФОРМАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: АДАПТАЦІЯ НАВИЧОК ТА ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ТОРГІВЛІ

У ХХІ столітті цифровізація стала не лише новою фазою технологічного розвитку, а й потужним детермінантом соціально-економічних змін, що охоплюють усі сфери життя. Особливо чутливою до цифрових трансформацій є сфера ринку праці, де традиційні професійні ролі змінюються, зникають або перетворюються під тиском новітніх технологій. У цьому контексті торгівля як одна з найдинамічніших галузей переживає глибоку трансформацію, вимагаючи від працівників не лише технічних знань, але й цифрових, аналітичних, комунікативних та адаптивних компетентностей. Актуалізується питання: наскільки готова система освіти формувати такі навички і наскільки працівники готові до перекваліфікації у відповідь на нові виклики цифрової економіки?

За оцінками провідних дослідників, цифрова революція формує нову парадигму зайнятості, в якій традиційна освітня система втрачає монополію на підготовку кадрів. У сфері торгівлі, де ключовими стають цифрова грамотність, вміння працювати з CRM-системами, електронними платформами, інструментами аналітики споживацької поведінки, спостерігається зростаюча потреба у компетентностях, що не охоплюються класичними програмами професійної підготовки.

Підтвердженням цього є нещодавні результати досліджень, проведених в Україні, які свідчать про глибокий розрив між ринковими очікуваннями роботодавців у сфері торгівлі та фактичним рівнем підготовки випускників закладів освіти [1]. У свою чергу, це породжує структурне безробіття, втрату економічної активності серед населення працездатного віку, особливо в умовах післякризових відновлень економіки.

Отже, виникає необхідність системного осмислення та вирішення ряду взаємопов'язаних проблем: – які цифрові компетентності мають стати обов'язковими для працівників торгівлі найближчого десятиліття? – які підходи до освіти можуть забезпечити швидку адаптацію навичок до потреб роботодавця? – які моделі взаємодії між бізнесом, державою та закладами освіти є найбільш ефективними у формуванні гнучкої системи розвитку людського капіталу в умовах цифровізації?

Сфера торгівлі стрімко переходить від ручного обслуговування до автоматизованих, цифрових систем. Електронна комерція, мобільні додатки, онлайн-каси, чат-боти, big data-аналітика – усе це формує новий профіль працівника. Від продавця вимагається не тільки знання товару, але й здатність аналізувати клієнтську поведінку, працювати з аналітичними системами, здійснювати цифрове обслуговування. Усе частіше роботодавці очікують наявності таких компетентностей, як управління цифровими інструментами, адаптивність, цифрова етика, вміння працювати у віртуальному середовищі [2].

Як показують дослідження [3], вища освіта та професійна підготовка часто не відповідають темпам технологічних змін. Стандарти освітніх програм оновлюються повільно, відсутні адаптивні механізми впровадження нових модулів або сертифікаційних курсів. У закладах освіти бракує викладачів, які мають практичний досвід у сфері цифрової торгівлі, а самі програми залишаються переважно теоретичними. Усе це створює бар'єри для формування цифрової компетентності.

Серед ефективних відповідей на виклики цифровізації варто відзначити впровадження концепції Education 5.0, яка передбачає персоналізоване навчання на основі штучного інтелекту, симулятивні моделі у VR-середовищі, використання мікросертифікатів [4]. Також перспективною є модель дуальної освіти, яка поєднує навчання в закладі освіти з практикою на підприємстві. Цей підхід дає змогу формувати актуальні навички та стимулює відповідальність як у студента, так і в роботодавця. Особливої уваги потребують програми перекваліфікації для осіб середнього та старшого віку, які втратили роботу через технологічні зміни. Практика ALMP (active labour market policies), що включає субсидування навчання, створення центрів цифрової грамотності, публічно-приватні партнерства, демонструє позитивні результати у країнах ОЕСР [5].

Необхідно створити національну систему моніторингу цифрової готовності, що дозволить виявляти «цифрові розриви» між регіонами, галузями та групами населення. Напрацювання українських учених [6] дають основу для розробки цифрових індексів оцінювання, які можуть бути інтегровані в державну стратегію розвитку людського капіталу.

Ми можемо виокремити основні аспекти адаптації та освіти згрупувати в кілька взаємопов'язаних блоків:

1. Актуалізація цифрових компетентностей:

– опанування цифрової грамотності (базові навички користування ПК, мобільними пристроями, хмарними сервісами, електронними платформами для торгівлі);

– робота з професійним програмним забезпеченням (CRM-системи (наприклад, Bitrix24, Salesforce), ERP-платформи, аналітичні інструменти (Power BI, Google Analytics));

– електронна комерція (розуміння логіки функціонування маркетплейсів, інтернет-магазинів, принципів цифрової логістики, електронних платіжних систем).

2. Формування трансверсальних (м'яких) навичок:

– комунікаційні навички (вміння вести клієнтські переговори онлайн, через чат-боти, месенджери, відеозв'язок);

– критичне мислення і адаптивність (здатність оперативно реагувати на зміни цифрового середовища, технологічні інновації);

– самоосвіта і навчання протягом життя (lifelong learning) (навички самостійного навчання, використання онлайн-курсів, мікросертифікатів (Coursera, Prometheus тощо)).

3. Освітньо-професійна адаптація:

– інтеграція моделі дуальної освіти (поєднання теоретичного навчання з практичною підготовкою у торгових компаніях (зокрема у сфері ритейлу, e-commerce, логістики));

– використання технологій освіти 5.0 (персоналізоване навчання з використанням AI, VR/AR для моделювання робочих ситуацій, блокчейн-сертифікації навичок);

– побудова індивідуальної освітньої траєкторії (гнучкі програми, вибір дисциплін, модульність, цифрові кабінети компетентностей).

4. Інституційна підтримка адаптації:

– розвиток центрів цифрової грамотності (в ЗВО, професійно-технічних навчальних закладах та службах зайнятості);

– державне і корпоративне фінансування перекваліфікації (субсидовані навчальні програми, ваучери, гранти на навчання);

– публічно-приватне партнерство у сфері професійної підготовки (спільні програми ЗВО та компаній, стажування, корпоративна освіта).

5. Стандартизація і сертифікація навичок:

– розробка національних рамок цифрових компетентностей (з урахуванням міжнародних стандартів (наприклад, DigComp));

– мікросертифікація (визнання короткотермінових онлайн-програм у сфері торгівлі);

– професійні паспорти компетентностей (електронне підтвердження здобутих знань і навичок).

Визначені аспекти формують основу адаптації майбутніх працівників торгівлі до цифрової економіки та забезпечують їхню конкурентоспроможність, мобільність і стійкість до змін на ринку праці.

Висновки. Під впливом цифровізації ринок праці у сфері торгівлі зазнає якісних змін. Формуються нові професійні профілі, нові очікування роботодавців і нові вимоги до системи освіти. Для забезпечення конкурентоспроможності працівників необхідно здійснити структурну модернізацію освітньої політики, орієнтовану на персоналізацію, гнучкість, практичну спрямованість та міжсекторальну взаємодію. Стратегічне партнерство між державою, бізнесом і освітнім середовищем має стати основою для формування адаптивної моделі розвитку трудового потенціалу України в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Черьомухіна О.Ю., Чалюк Ю.О., Кириленко В.О. Сучасний вимір ринку праці в умовах цифровізації: науковий звіт. Київ: КНЕУ, 2024. 108 с.
2. Bone M., Ehlinger E., Stephany F. Skills or Degree? The Rise of Skill-Based Hiring for AI and Green Jobs, 2023.
3. Dobsław F., Angelin K., Öberg L-M., Ahmad A. The Gap between Higher Education and the Software Industry – A Case Study on Technology Differences, 2023.
4. Ahmad S., Umirzakova S., Mujtaba G., et al. Education 5.0: Requirements, Enabling Technologies, and Future Directions, 2023.
5. Brookings Institution. Digitalization and the American Workforce. 2019. URL: <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/11/Digitalization-and-the-American-Workforce.pdf>.
6. Хаустова В.Є., Крячко Є.М., Бондаренко Д.В. Оцінка процесів цифровізації в країнах світу та Україні у світових індексах і рейтингах. *Бізнес Інформ.* 2024. №9. С. 42–50. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-9-75-93>.

УДК 331.526:332.122

*Сікорака В. І.,
здобувач третього (науково-освітнього) рівня вищої освіти
ступеня доктора філософії
(Науковий керівник: д.е.н., професор Семикіна М. В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах війни сучасна Україна зіткнулася з надзвичайними викликами, де розвиток соціально-трудоного потенціалу (СТП) стає не просто економічною категорією, а стратегічним пріоритетом національної безпеки та повоєнного відновлення. Постановка проблеми зумовлена кардинальними змінами на ринку праці, значними демографічними втратами, міграцією, руйнуванням інфраструктури та зростанням психологічного навантаження на населення, що ставить під загрозу людський капітал країни.

Актуальність дослідження СТП у контексті воєнного стану є надзвичайно високою, оскільки саме якісний та адаптивний соціально-трудогий потенціал є основою для забезпечення стійкості економіки, оборонної здатності та